

Den glömda armén .

De kallades hälsoläger för flyktingar men var i själva verket krigsskolor. I strid mot neutraliteten utbildades och utrustades 15 000 norska polissoldater i Sverige under andra världskrigets slutskede. Ansvarig för verksamheten var kemisten och kriminalteknikern Harry Söderman, även kallad Revolver-Harry

Revolver-Harry Söderman.

I gryningen den 9 april 1940 landsteg tyska ockupationstrupper i Norge och Danmark. Norska kungahuset, regeringen och en stor mängd stortingsledamöter begav sig hals över huvud med ett extratåg norrut från Oslo.

I Elverum hade stortinget en sista session på norsk mark och beslutade att Norge skulle styras från utlandet tills ockupanterna drivits ut.

Därefter gick man över gränsen och tog in på Sälens högfjällshotell i väntan på vidare transport till England.

Snart välde en strid ström norska flyktingar in i Sverige. De flesta var motståndsmän som tvingats i exil för att inte fängslas. Svenska myndigheter inkvarterade flyktingarna i barackläger och lät dem bygga vägar och hugga skog. Inte särskilt kul, tyckte majoriteten. Hellre ville de till England och förena sig med de fria norska styrkorna som byggdes upp i de allierades regi. Helst ansluta sig till "Kompani Linge", en grupp kommandosoldater som genomförde våghalsiga sabotageaktioner mot tyska anläggningar i Norge. Som den spektakulära sprängningen av tungvattenfabriken vid Rjukan.

En av motståndsmännen som kommit till Sverige var en läkare vid namn Carl Semb. Han insåg att något måste göras innan de otaliga flyktingarna ställde till med bråk.

Med svenska regeringens goda minne organiserade han en rad hälsohem runt om i Sverige. Här skulle normännen vaccineras och få vila upp sig en tid, samtidigt som de fick ägna sig åt hälsosam fysisk träning och lyssna på uppbyggliga föredrag om kvällarna.

**De norska
polistrupperna
fick under inga
villkor gå in
i Norge förrän
tyskarna
antingen
kapitulerat eller
lämnat landet.**

Vad svenska myndigheter i efterhand fick veta var att det i själva verket handlade om mönstring för en hemlig norsk armé på svensk mark, och att föredragen bestod i kurser i "silent killing".

En mottagningscentral för norska flyktingar öppnades våren 1942 på Kjesäters slott utanför Vingåker i Södermanland. Här mönstrades flyktingarna innan de skickades vidare till hälsohemmen. Här försökte man också sälla bort quislingar och tyska agenter.

Våren 1942 fick chefen för Sveriges kriminaltekniska anstalt Harry Söderman, även kallad Revolver-Harry, en diskret förfrågan från norska exilregeringen i London. Saken var den, sa norrmännen, att när de tyska ockupanterna väl drivits ut ur Norge skulle man behöva en ny kader av okorrumpade poliser för att uppehålla lag och ordning. SKA hade ju före kriget utbildat en del norska poliser i kriminalteknik. Skulle man inte därför kunna starta en polisutbildning av norska flyktingar i Sverige? I all diskretion, naturligtvis.

Harry Söderman svarade först nej. En sådan utbildning var oförenlig med Sveriges ställning som neutral stat. Men eftersom kriget började gå allt sämre för Tyskland kom saken i ett annat läge.

En herrgård vid namn Johannesberg vid Gottröra inte långt från Arlanda inköptes och förvandlades till kursgård. Mitt i sommaren, när större delen av den svenska samlingsregeringens ledamöter var på semester, lyckades Revolver-Harry med konststycket att både utverka regeringens tillstånd för polisutbildningen och att rekvirera 1 000 kulsprutepistoler, 750 mausergevär och 750 automatpistoler ur försvarets förråd.

- Det var ingen dålig utrustning för de 70 man som han har tillstånd att utbilda, sa dåvarande statssekreteraren Tage Erlander i en kommentar.

Verksamheten växte till att omfatta reguljära polistrupper om mer än 15 000 man. Den svenska regeringen protesterade lamt, men fann sig ständigt ställd inför fait accompli av den okonventionelle och initiativrike Revolver-Harry.

Från regeringens sida var man orolig för att norska polissoldater skulle använda Sverige som bas för raiderna in i Norge, vilket skulle kunna provocera fram tyska motaktioner in i Sverige. Polistrupperna fick under inga omständigheter gå in i Norge förrän de tyska ockupanterna antingen kapitulerat eller utrymt landet.

Teckning Kaianders Sempler

Hösten 1944 gick ryska pansartrupper till offensiv vid Litsafronten vid ishavsområdet, och det var bara en tidsfråga innan Kirkenes skulle falla. Tyskarna beordrade total evakuering av hela Finnmark. Alla byggnader utom kyrkorna brändes av de retiranderande tyskarna innan området besattes av sovjetiska trupper.

Nu var det dags för "polititroppene" att göra tjänst. Men det dröjde till den 12 januari 1945 innan de första polistrupperna äntligen flögs från Luleå till Kirkenes med den norsk-amerikanske flyglegenden Bernt Balchens Dakotaplan.

En av dem som flögs upp till Kirkenes var Thor Heyerdahl. En annan var Arvid Holte, artikelförfattarens svägers pappa.

Om detta och mycket annat kan man läsa i "Den glömda armén" av Anders Johansson, Fischer & Co, inbunden 500 sidor. Pris cirka 200 kronor.

Sedan i somras visas också en utställning om polititroppene på Mälsäkers slott på Selaön i Mälaren, där polistrupperna hade ett av sina läger. Och i Furudal, 40 km norr om Rättvik i Dalarna, finns [ett litet museum till polistruppernas minne](#).

Polistrupper marscherar in på Akershus i Oslo den 11 maj 1945.

Text: *Kaianders Sempler*